

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9CdoR/2/2023
Identifikačné číslo spisu:	2220203735
Dátum vydania rozhodnutia:	20.04.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:2220203735.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa C. V., bývajúceho v N. E., G.. A.. Š. XXXX/X, zastúpeného Bányi & Partner, s. r. o., advokátskou kanceláriou, so sídlom vo Veľkom Mederi, Nám. Bélu Bartóka 5, IČO: 52 450 503, proti matke dieťaťa R. V., bývajúcej v XXXX E., N. Z. X/A, G., zastúpenej JUDr. Tiborom Szakálom, advokátom, so sídlom v Dunajskej Strede, Sv. Juraja 1386/36 a maloletému dieťaťu F. R. I., narodenému X. N. XXXX, bývajúcemu u matky, zastúpenému Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda, so sídlom Ádorská 850/41, 929 01 Dunajská Streda, za účasti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štúrova 2, o určenie otcovstva a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, vedenej na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 20Pc/11/2020, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 23. mája 2022 sp. zn. 23CoP/27/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dunajská Streda (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 14. septembra 2021, č. k. 20Pc/11/2020-159 zamietol návrh navrhovateľa na určenie otcovstva a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že vykonal vo veci dokazovanie len rodným listom maloletej a konečným rozhodnutím v súvisiacej veci sp. zn. 7Pc/11/2020, z ktorých zistil, že otcovstvo k maloletej je (naďalej) určené súhlasným vyhlásením matky a zapísaného otca (tzv. druhou domnienkou otcovstva), nakoľko konanie o návrhu matky bolo z dôvodu späťvzatia návrhu právoplatne zastavené (19. decembra 2020). Za týchto okolností nepovažoval ďalšie dokazovanie za účelné pre rozhodnutie vo veci. Na základe zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že nie je splnená základná zákonná podmienka pre určenie otcovstva navrhovateľa tretou domnienkou podľa § 94 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len „Zákon o rodine“), a to z dôvodu, že otcovstvo k maloletej určené druhou domnienkou nebolo účinne zapreté, čo je nevyhnutnou podmienkou úspechu podaného návrhu. K žiadosti navrhovateľa s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. októbra 2017 sp. zn. 6 Cdo 224/2016, aby sa súd v konaní o jeho návrhu

vysporiadal s otázkou platnosti súhlasného vyhlásenia matky a zapísaného otca ako predbežnou, súd je toho názoru, že posúdenie platnosti tohto vyhlásenia nemôže mať povahu predbežnej otázky, ale musí byť samostatným predmetom konania, ako tomu bolo aj v citovanom rozhodnutí najvyššieho súdu.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie navrhovateľa rozsudkom z 23. mája 2022 sp. zn. 23CoP/27/2022 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a rozhodol, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Svoje rozhodnutie odvolací súd odôvodnil tým, že súd prvej inštancie dospel k správnym skutkovým zisteniam pokiaľ ide o skutočnosti právne rozhodné pre meritórne rozhodnutie a s prihliadnutím na odvolacie argumenty nenachádza dôvod, pre ktorý by sa mal od záverov prvoinštančného súdu odchýliť. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvej inštancie, že v tejto veci nebola splnená základná zákonná podmienka pre určenie otcovstva navrhovateľa podľa tretej zákonnej domnienky v zmysle § 94 ods. 1 zákona o rodine, a to z dôvodu, že otcovstvo k maloletej druhou domnienkou nebolo účinne zapreté, čo je nevyhnutou podmienkou úspechu žaloby o určenie otcovstva treťou domnienkou otcovstva, keď posúdenie platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov v takom konaní nemôže mať len povahu predbežnej otázky. Odvolateľ pri poukaze na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. októbra 2017 sp. zn. 6 Cdo 224/2016 opomenul tú skutočnosť, že v predmetnom konaní sa otázka platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 Zákona o rodine neriešila ako predbežná otázka, ale bola uplatnená žalobou (žalobca sa domáhal, jednak určenia: a/ že súhlasné vyhlásenie rodičov o určenie otcovstva je neplatné a zároveň b/určenia, že žalobca je otcom maloletého dieťaťa). Podobne ako v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 224/2016 i v rozhodnutí z 22. júna 2016 sp. zn. 5 Cdo 492/2015 najvyšší súd uviedol, že v systéme slovenského práva nie sú právne prekážky, ktoré by v občianskom súdnom konaní vylučovali možnosť posúdenia platnosti určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov, o ktorom obaja vyhlasujúci rodičia vedeli, že muž, ktorý takéto vyhlásenie učinil, nie je biologickým otcom dieťaťa, pokiaľ k tomu budú splnené podmienky. Zdôraznil ale, že sa nejedná o takú otázku, ktorá by mohla byť ako predbežná riešená v konaní o určení otcovstva (tretia domnienka), lebo toto možno viesť iba vtedy, ak dieťaťu nesvedčí žiadna domnienka otcovstva, alebo ak bolo otcovstvo účinne zapreté. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že posúdenie platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov v konaní o určenie otcovstva nemôže mať len povahu predbežnej otázky, ale musí sa stať samostatným predmetom konania. Čo sa týka odvolacej námietky spočívajúcej v nerozhodnutí súdom prvej inštancie o návrhu navrhovateľa na pristúpenie ďalšieho účastníka do konania podľa § 79 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) (a to v osobe v rodnom liste zapísaného otca), odvolací súd túto vyhodnotil ako nedôvodnú, keďže táto vada konania v podobe absencie procesného rozhodnutia o návrhu účastníka konania nemala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej. Okruh účastníkov konania v prejednávanej veci je určený § 108 ods. 2 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), v zmysle ktorého sú účastníkmi konania o určenie otcovstva navrhovateľ, dieťa, matka a muž, ktorého otcovstvo má byť určené.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal navrhovateľ dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, majúci za to, že súd prvej inštancie a odvolací súd rozhodli bez vykonania dokazovania potrebného na zistenie skutkového stavu (výsluchom žalovaných 1/ a 2/, nerozhodnutím o pristúpení účastníkov, opomenutím posúdenia predbežnej otázky ohľadom neplatnosti súhlasného vyhlásenia o určení otcovstva k maloletej, nevykonaním navrhnutého znaleckého dokazovania znalcom z odboru genetiky). Rozsudky súdov nižšej inštancie nie sú dostatočne odôvodnené, keďže sa nezaoberali jeho argumentami a dôkaznými návrhmi a neodôvodnili, prečo nevykonali všetky ním navrhnuté dôkazy a nevzali vôbec do úvahy ním tvrdené skutočnosti, ktorými odôvodňoval opodstatnenosť návrhu (vyjadrenie z 13. apríla 2021). Názor prvoinštančného súdu aj odvolacieho súdu v kontexte ich podpornej argumentácie je potrebné považovať za svojvoľný a neudržateľný. Súdov nižšej inštancie sa mali vysporiadať s neplatnosťou súhlasného vyhlásenia rodičov ako predbežnou otázkou. Navrhol, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Kolízny opatrovník vo vyjadril súhlas s napadnutými rozsudkami. Matka navrhla, aby dovolací súd

zamietol dovolanie navrhovateľa ako nedôvodné a zaviazal navrhovateľa k náhrade trov konania. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky považuje dovolaním napadnutý rozsudok Krajského súdu v Trnave za zákonný a správny, navrhla dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník zastúpený v súlade so zákonom advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie treba ako neprípustné odmietnuť.

6. Dovolanie je v danom prípade podané v konaní o určenie otcovstva a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, ktoré sú upravené od 1. júla 2016 v CMP. Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže § 76 CMP neobsahuje odlišnú právnu úpravu dovolania podaného vo veci určenia otcovstva a úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, prípustnosť dovolania navrhovateľa bola posudzovaná podľa ustanovení CSP.

7. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

8.1. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

8.2. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Na týchto záveroch zotrváva aj súčasná rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

8.3. Dovolací súd považuje za prospešné opakovane pripomínať, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu vecí. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, nie je súdom skutkovým. Dovolaním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či

konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), avšak len pri dovolacom dôvode (vade zmätočnosti) v zmysle § 420 písm. f/ CSP, nie pri dovolacom dôvode v zmysle § 421 ods. 1 CSP.

8.4. V dôsledku spomenutej viazanosti (§ 440 CSP) dovolací súd neprejednáva (ex officio) dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatnený dovolací dôvod; ide o posilnenie dispozičného princípu v dovolacom konaní (deetatizáciu dovolania), pri plnom rešpektovaní autonómie a zodpovednosti dovolateľa, pri rozhodovaní o tom, či podá dovolanie, aký dovolací dôvod uplatní a akým spôsobom ho vymedzí. S tým súvisí aj procesná pasivita dovolacieho súdu, ktorý pri prípadných vadách dovolania tieto pri riadnom zastúpení dovolateľa nenapráva.

8.5. Dovolací súd konštatuje aj to, že dovolacie konanie má od účinnosti Civilného sporového poriadku povahu typického „advokátskeho procesu“, a to nielen vzhľadom na znenie sporového poriadku. Spracovaniu dovolania a celkovej kvalite zastupovania dovolateľa musí advokát, dovolateľ, ktorý má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, ale aj zamestnanec dovolateľa, ktorý je právnická osoba nevyhnutne venovať zvýšenú pozornosť. Dovolací proces je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou podstatne rigoróznejší a odborne náročnejší. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je teda podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní.

9. Navrhovateľ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9.1. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej voľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

9.2. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3 Cdo 41/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 5/2017, 8 Cdo 73/2017). Dovolací súd preto cez prizmu v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k dovolateľkou namietanej procesnej vade.

9.3. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

9.4. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

10. Dovolateľ, vychádzajúc z obsahu dovolania, prípustnosť podaného dovolania vyvodzuje z § 420 písm. f/ CSP a k tomu dovolaciemu dôvodu (obdobne ako v odvolaní) v podstate uvádza, že odvolací (a prvoinštančný) súd v dôsledku nesprávneho postupu pri vyhodnotení dôkazov neustálil správne skutkový stav veci vo vzťahu k otázke (ne)platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov maloletého dieťaťa a touto otázkou ako predbežnou sa vôbec nezaoberali.

10.1. Podľa konštantnej judikatúry najvyššieho súdu nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP paušálne tvrdenie o nedostatočne zistenom skutkovom stave, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 8Cdo/187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd napríklad v uznesení sp. zn. II. ÚS 465/2017, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti. Na druhej strane ústavný súd vo svojich rozhodnutiach tiež vyslovil názor, že nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (III. ÚS 332/09). Zásadám spravodlivého procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd totiž zodpovedá požiadavka, aby súdmi konštatované skutkové zistenia a prijaté právne závery boli riadne (dostatočne) a zrozumiteľne (logicky) odôvodnené. V práve na spravodlivý proces je obsiahnutá aj ďalšia ústavná zásada (čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a čl. 6 Základných princípov CSP), a to „rovnosť zbraní“ v civilnom konaní, ktorá všeobecne zahŕňa tiež rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané (IV. ÚS 468/2018). Z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva aj podľa Európskeho súdu pre ľudské práva povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska c. Švajčiarsko z 29. apríla 1993, II. ÚS 410/06).

10.2. Dovolací súd v danej súvislosti poukazuje aj na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 350/08 zo dňa 30. septembra 2010, podľa ktorého skutočnosť, že okresný súd a ani následne krajský súd neakceptovali návrhy na vykonanie dokazovania predložené sťažovateľkou, nemôže sama osebe viesť k záveru o porušení jej práv. Zásah do základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie by v tejto súvislosti podľa ústavného súdu bolo možné konštatovať len vtedy, ak by záver všeobecného súdu o nevykonaní účastníkom navrhovaného dôkazu bol zjavne neodôvodnený, chýbala by mu predchádzajúca racionálna úvaha konajúceho súdu vychádzajúca z priebehu konania a stavu dokazovania v jeho rámci, či vtedy, ak by nevykonaním navrhnutého dôkazu bol účastník postavený do podstatne nevýhodnejšej pozície ako druhá strana v konaní. O taký prípad v prejednávanej veci nešlo.

10.3. Dovolací súd v uznesení z 28. októbra 2020, sp. zn. 7Cdo/205/2019, vychádzajúc z vyššie uvedenej judikatúry Ústavného súdu SR, ako aj z uznesenia NS SR zo 16. mája 2019 sp. zn. 4Cdo/100/2018 poukázal na to, že procesnému právu účastníka navrhovať dôkazy zodpovedá povinnosť súdu nielen o vznesených návrhoch (a dôkazoch) rozhodnúť, ale tiež, pokiaľ im nevyhoví, vo svojom rozhodnutí odôvodniť, prečo a z akých dôvodov tak neurobil. Nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno odôvodniť len tromi dôvodmi. Prvým je argument, podľa ktorého tvrdená skutočnosť, ktorú má navrhnutý dôkaz overiť alebo vyvrátiť, je bez relevantnej súvislosti s predmetom konania. Ďalším je argument, podľa ktorého dôkaz neoverí/nevyvráti tvrdenú skutočnosť, čiže vo väzbe na toto tvrdenie nedisponuje vypovedacou kapacitou. Nakoniec tretím argumentom je nadbytočnosť dôkazu, t.j. argument, podľa ktorého určité tvrdenie, ku ktorému overeniu alebo vyvráteniu je dôkaz navrhovaný, bolo už doterajším konaním bez dôvodných pochybností overené alebo vyvrátené. Ak tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR, ktoré garantujú pre stranu sporu ústavné právo na spravodlivý proces, čiže táto dôkazná vada (tzv. opomenuté dôkazy) takmer vždy založí nielen nepreskúmateľnosť vydaného rozhodnutia pre nedostatok dôvodov, ale súčasne tiež jeho protiústavnosť (5Cdo/151/2019).

10.4. V posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd by svojím postupom založil procesnú vadu zmatečnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Z rozsudku súdu prvej inštancie je zrejmé, že súd prvej inštancie vykonal dokazovanie len rodným listom maloletej a ďalšie dokazovanie nepovažoval za účelné pre rozhodnutie vo veci (por. bod 11. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). Odvolací súd dostatočne jasne vysvetlil, že v celom rozsahu preberá skutkový stav zistený súdom prvej inštancie pokiaľ ide o skutočnosti právne rozhodné pre meritórne rozhodnutie a

nerozhodnutie súdom prvej inštancie o návrhu navrhovateľa na pristúpenie ďalšieho účastníka do konania podľa § 79 CSP vyhodnotil ako nedôvodné, pretože táto vada nemala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (por. body 20. až 27. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu). Vzhľadom na skutočnosť, že v prejednávanej veci nebola splnená zákonná podmienka pre určenie otcovstva navrhovateľa treťou domnienkou podľa § 94 ods. 1 zákona o rodine, a to z dôvodu, že otcovstvo k maloletej určenej druhou domnienkou nebolo účinné zapreté a posúdenie platnosti súhlasného vyhlásenia matky a zapísaného otca nemôže mať len povahu predbežnej otázky, ale musí byť predmetom samostatného konania, súd prvej inštancie a odvolací súd dôvodne vyhodnotili vykonanie navrhnutých dôkazov ako nadbytočných, bez relevantnej súvislosti s predmetom konania (porovnaj bod 11 a 20 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie v spojení s bodom 26 odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu).

11. Vychádzajúc z obsahu dovolania (§ 124 CSP) dovolateľ zmätočnosťnú vadu podľa § 420 písm. f/ CSP odôvodňuje aj tým, že rozsudky súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu sú nedostatočne odôvodnené a v nich prijaté závery a názory sú svojvoľné a neudržateľné i nesprávne.

11.1. Z viacerých rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva a z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia je porušením ústavou a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantovaného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces. A to z viacerých aspektov dotýkajúcich sa kvalitatívnej stránky odôvodňovania súdnych rozhodnutí.

11.2. Z čiastkových analýz doterajšej judikatúry možno vyvodit' niektoré nasledujúce požiadavky na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré by mal súd v odôvodnení svojho rozhodnutia rešpektovať. Medzi tieto možno zaradiť požiadavky o zákaze vnútornej rozpornosti argumentácie (požiadavka relevantnosti, jasnosti presnosti a konkrétnosti argumentu), povinnosť odôvodniť odklon od existujúcej judikatúry, povinnosť „vyrovnať sa“ s ústavnoprávnym argumentom a názormi právnej vedy, možnosti odvolacieho súdu prevziať argumenty prvostupňového súdu a iné.

11.3. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 383/06). Dovolací súd nezistil opodstatnenosť tvrdenia dovolateľa o arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu v spojení s potvrdeným rozhodnutím súdu prvej inštancie.

11.4. Treba mať na zreteli, že odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamena, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07). V posudzovanom prípade bolo potrebné zohľadniť, že odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v odvolaní napadnutom rozsahu ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 CSP. Konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí pritom jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú jednotu. Odvolací súd jasným, rozhodným, zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu, poskytol primerané odpovede na odvolacie námietky; jeho úvahy a z nich vyvedené závery, vo vzájomnej súvislosti s konaním a rozhodnutím prvoinštančného súdu, nemožno považovať za zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, porovnaj body 20. až 27. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu, predovšetkým záver: ... „, v prejednávanej veci nebola splnená základná zákonná podmienka pre určenie otcovstva navrhovateľa treťou domnienkou podľa § 94 ods. 1 Zákona o rodine, a to z dôvodu, že otcovstvo k maloletej určenej druhou domnienkou nebolo účinne zapreté, čo je nevyhnutnou podmienkou úspechu podaného návrhu, pričom posúdenie platnosti súhlasného vyhlásenia matky a zapísaného otca nemôže mať len povahu predbežnej otázky“...). Odvolací súd teda procesne nekonal nesprávne, spôsobom zmätočným, ktorým by navrhovateľovi znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa.

12. Pokiaľ dovolateľ vytýkal neúplne zistený skutkový stav veci, resp. nesúhlasí so skutkovými zisteniami a ich hodnotením, dovolací súd opakovane poukazuje na rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, podľa ktorej je ustálený názor, že nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (porovnaj sp. zn. 1 Cdo 41/2017, 2 Cdo 232/2017, 3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 56/2017, 5 Cdo 90/2017, 6 Cdo 69/2020, 7 Cdo 11/2017, 8 Cdo 187/2017, 9 Cdo 209/2020). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, III. ÚS 40/2020).

13. Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania aj z právnych záverov [ohľadom otázky o (ne)možnosti riešenia súhlasného vyhlásenia otcovstva rodičmi ako predbežnej otázky v konaní o určenie otcovstva ako tretej domnienky určenia otcovstva, na ktorých odvolací súd založil svoje rozhodnutie] dovolací súd k tomu uvádza, že už podľa predchádzajúcej procesnej úpravy dospel najvyšší súd k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením veci (viď R 54/2012 a tiež 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 7 Cdo 26/2010, 8 ECdo 170/2014). Podľa právneho názoru najvyššieho súdu nie je ani v súčasnosti (po 1. júli 2016) žiadny dôvod pre odklon od vyššie uvedeného chápania dopadu nesprávneho právneho posúdenia veci (nesprávneho vyriešenia niektorej právnej otázky súdom) na možnosť strany civilného sporového konania uskutočňovať jej patriace procesné oprávnenia. Na tom, že ani prípadné nesprávne právne posúdenie veci nezakladá dovolateľom tvrdenú vadu zmätočnosti, zotrval aj judikát R 24/2017 a tiež viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (1 Cdo 202/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 94/2017, 4 Cdo 47/2017, 5 Cdo 145/2016, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 76/2018, 9 Cdo 86/2020).

13.1. Vzhľadom k dovolacím námietkam spochybňujúcich doterajší priebeh konania ako celok v kontexte nevykonania dokazovania navrhnutého navrhovateľom (resp. vykonania dokazovania nevyhnutného len pre vydanie súdneho rozhodnutia) a namietaného nesprávneho posúdenia veci ohľadom (ne)posúdenia predbežnej otázky platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov (druhá domnienka otcovstva) v konaní o určenie otcovstva (tretia domnienka otcovstva), teda vzťahu druhej a tretej domnienky určenia otcovstva dovolací súd obiter dictum poznamenáva:

13.1.2 Z konštantnej a ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vyplýva [5Cdo 492/2015, R 68/2018 (6Cdo 224/2016), 7Cdo 194/2022], že úprava troch zákonných domniek určenia otcovstva v zákone o rodine má za cieľ zabezpečiť skutočného (biologického) otca i keď nemožno vylúčiť prípady nezodpovedajúce skutočnému stavu otcovstva, nápravy tohto stavu je možné oprávneným subjektom dosiahnuť za podmienok, ktoré sa spájajú s inštitútom zapretia otcovstva a následným určením otcovstva. Inštitút zapretia otcovstva prichádza do úvahy len tam, kde bolo otcovstvo založené prvou a druhou domnienkou. Až jeho naplnením sa otvára cesta k druhej fáze, ktorou je určenie otcovstva súdom (tretia domnienka). Dovolací súd nenachádza v systéme slovenského práva právnych prekážok, ktoré by v občianskom súdnom konaní vylučovali možnosť posúdenia platnosti určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov (R 68/2018). Nejedná sa však o takú otázku, ktorá by mohla byť ako predbežná riešená v konaní o určení otcovstva (tretia domnienka), lebo toto možno viesť iba vtedy, ak dieťaťu nesvedčí žiadna domnienka otcovstva, alebo ak bolo otcovstvo účinne zapreté (5 Cdo 492/2015, 7Cdo 194/2022, 2Cdo 274/2021). Dôsledkom súhlasného vyhlásenia rodičov je, že odpadá dôvod pre ďalšie určovanie otcovstva, keďže dieťa môže mať z hľadiska právneho len jedného otca. Na danú hmotnoprávnu situáciu reflektuje aj procesná úprava ustanovenia (§ 108 O.s.p. teraz 109 CMP), ktorá stanovuje osobitnú prekážku pre postup v konaní o určenie otcovstva súdom, tou je určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov alebo osvojenie dieťaťa. Pokiaľ teda dôjde k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov, súd nemôže ďalej pokračovať v konaní o určenie otcovstva a musí i v tomto prípade konanie o určenie otcovstva zastaviť v zmysle 109 CMP (predtým §108 O.s.p.). Spor o určenie otcovstva by bolo možné viesť najskôr až potom, ako došlo k úspešnému zapretiu existujúceho otcovstva. Súdy návrh dovolateľa na určenie otcovstva zamietli i keď správne z procesného hľadiska mali konanie o takomto návrhu zastaviť na základe jasného ustanovenia procesného poriadku (§ 109 CMS) vychádzajúceho z hmotnoprávnej úpravy (zákona o rodine). Z tohto hľadiska však dovolateľ dovolanie nevymedzil, preto dovolací súd nad rozsah dovolania z dôvodu viazanosti dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) dovolací prieskum v zmysle § 420 písm. f/ CSP nemohol vykonať; prípadná vada konania ide na úkor dovolateľa v zmysle zásady, že práva patria bdelym „vigilantibus iura scripta sunt”

(pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. Dovolací súd zastáva (obdobne 2Cdo 274/2021) právny názor, že aj za účinnosti CSP a CMP platí právna veta judikátu R 68/2018: „Právny poriadok Slovenskej republiky nevyklučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že je biologickým otcom maloletého dieťaťa, domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 Zákona o rodine. V konaní má kľúčový význam najlepší záujem maloletého dieťaťa.“ Orgány štátu sú povinné zabezpečiť efektívnu ochranu práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky a príslušnými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Tejto ich povinnosti musí zodpovedať aj výklad a uplatňovanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (porovnaj napr. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 22/01 z 10. júla 2002). Do tejto kategórie medzinárodných zmlúv patrí Dohovor o ochrane ľudských práva a základných slobôd i Dohovor o právach dieťaťa (čl. 154c ods. 1 ústavy). V prípade konfliktu medzi právnym a biologickým otcom by ale nemala absentovať v právnej úprave možnosť nápravy takéhoto nežiadúceho stavu. Teda domnelí otcovia by nemali byť celkom zbavení možnosti namietat' otcovstvo, ak preto neexistujú vážne dôvody spojené s najlepším záujmom dieťaťa. Porušenie čl. 8 dohovoru ESLP konštatoval v prípade absolútneho znemožnenia domnelého otca domáhať sa určenia otcovstva z dôvodu, že za otca bol uznaný iný muž. V 17 členských štátoch právne poriadky štátov dovoľovali putatívnemu otcovi poprieť otcovstvo založené na súhlasnom vyhlásení o uznaní otcovstva, naproti tomu 9 štátov takú možnosť nemá. (porovnaj napr. Róžaňski proti Poľsku č. 55339/90 rozsudok z 18. mája 2006, §§ 36, 38,39 a 75-79; Mizzi proti Malte č. 26111/02, § 114 mutatis mutandis; L.D. a P.K. proti Bulharsku č. 7949/11 a 45522/13 rozsudok z 8. decembra 2016). Treba preto pripustiť na strane žalobcu možnosť domáhať sa na súde ochrany svojho práva (práva na súkromný a rodinný život, resp. porušenie čl. 8 dohovoru) žalobou o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov v súlade s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru a čl. 46 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 ústavy. Právo na prístup k súdu (právo na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivý proces) domnelého otca (právo spochybniť druhú domnienku otcovstva a následne dožadovať sa určenia otcovstva) nemožno absolútne vylúčiť len s odkazom na striktnú alebo výslovnú požiadavku zákona - § 137 písm. d/ CSP (žaloba o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov je v zmysle § 137 písm. d/ CSP prípustná len ak to dovoľuje výslovne zákon; zákon ale takúto možnosť výslovne nepripúšťa). ESLP v zásade uznáva, že právna istota a záujem dieťaťa je legitímny dôvod obmedzenia možnosti poprieť alebo určiť otcovstvo (Rasmus-sen proti Dánsku, rozsudok z 28. novembra 1984, sťažnosť č. 8777 /79, §41). V každom prípade na základe skutkových okolností sa posudzuje, či bola dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi protichodnými záujmami. Tak tomu spravidla nebude, ak je vnútroštátna úprava rigidná a neberie ohľad na zvláštnu povahu (okolnosti) prípadu (porovnaj napr. Róžaňski proti Poľsku, rozsudok z 18. mája 2006, sťažnosť č. 55339/00; Paulík proti Slovenskej republike, rozsudok z 10. októbra 2006, sťažnosť č. 10699/05; L.D. a P.K. proti Bulharsku č. 7949/11 a 45522/13 rozsudok z 8. decembra 2016). Neflexibilita vnútroštátnej zákonnej úpravy, ktorá nedovoľuje vziať v úvahu zvláštne okolnosti prípadu, bola podľa ESLP dôvodom pre porušenie čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd aj vo veci Paulík proti Slovenskej republike (pozri J. Kmec a spol.: Evropská úmluva o ľudských právach, 1. vydanie 2012, C.H. Beck 2012, str. 933 až 937). Naproti tomu ESLP nepovažuje nepriznanie práva na podanie zapieracej žaloby putatívnemu (resp. biologickému) otcovi za porušenie čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd, keď kladie prvoradý dôraz na „najlepší záujem dieťaťa“, a to aj pred právom otca na určenie jeho biologického rodičovstva (viď rozhodnutie vo veci Kautzor proti Nemecku sťažnosť č. 23338/09, Ahrens proti Nemecku sťažnosť č.45071/09, Nylund proti Fínsku sťažnosť č. 27110/95, Krisztián Barnabás Tóth proti Maďarsku sťažnosť č.48494/06 a ďalšie, citované rozhodnutia dostupné na internetovej stránke www.hudoc.echr.coe.int). Racionálnosť uvedenej úvahy v judikatúre ESLP spočíva v sledovaní najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa v každej situácii, ktorá sa ho dotýka. Ak by zákon bez ďalšieho priznával domnelému (biologickému) otcovi automaticky právo zaprieť otcovstvo právneho otca s cieľom (len) otvoriť otázku jeho opätovného určenia, spochybnil by sa tým neprimeraným spôsobom doterajší status dieťaťa, jeho istoty v právneho otca, za situácie, že možnosť určenia otcovstva je zatiaľ neistá a hypotetická. Putatívny otec totiž ešte nevyhnutne nemusí byť aj biologickým otcom. Ustanovenie § 137 písm. d/ CSP je potrebné komplementárne interpretovať z pohľadu judikatury ESLP vykladajúcej Dohovor o ochrane ľudských práva a základných slobôd (najmä čl. 6 a čl. 8) stojaceho v právnej hierarchii nad zákonom,

alebo z pohľadu judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky vykladajúceho Ústavu Slovenskej republiky (najmä čl. 46 a čl. 19) s ohľadom na požiadavku dostupného vnútroštátneho konania (prostriedku) umožňujúceho biologickému otcovi domáhať sa spochybnenia právneho otcovstva (resp. určenia otcovstva). Súdny konajúci v tejto veci predbežne pripustili právnu možnosť podania žaloby spochybňujúcej otcovstvo k maloletej stanovené druhou právnou domnienkou, o definitívnej „procesnej prípustnosti“ takejto žaloby pri zohľadnení najlepšieho záujmu dieťaťa však bude rozhodovať súd až po jej podaní. Dovolací súd nezistil, aby uvedený postup súdov zakladal z materiálneho hľadiska porušenie namietaných práv dovolateľa. Dôvodom je skutočnosť, že procesná úprava vychádza z logických dôsledkov, ktoré vyplývajú z hmotnoprávnej úpravy rodičovských vzťahov v zmysle zákona o rodine (najmä inštitútov zapretia a určenia otcovstva), ktoré v dostatočnej miere (rozsahu) reflektujú požiadavky medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná vrátane judikatúry ESRP, ktorú konajúce súdy pri rozhodovaní rešpektovali.

14. Z vyššie uvedeného vyplýva, že dovolanie navrhovateľa v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je prípustné, preto ho najvyšší súd podľa § 447 písm. c/ CSP odmietol.

15. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd rozhodol podľa § 52 CMP a § 451 ods. 3 CSP, keď nezistil splnenie podmienok pre použitie § 53 CMP.

16. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.